

Sobre els primers llibres de poemes de Josep L. Badal

La sensació d'alguna cosa viva, tèbia, que respira, provocada per la lectura dels seus poemes contrasta amb la fredor amb què els han rebut alguns crítics

ÒSCAR ROCABERT

Segons Sam Abrams, David Castillo i altres periodistes culturals, la poesia catalana està en un dels millors moments a causa de la gran quantitat de títols que es publiquen cada any, i també de l'àmplia nòmina de poetes (al voltant de dos mil) que escriuen en català actualment. Però cal pensar, de vegades, en la qualitat, en lloc de la quantitat.

És veritat que avui dia hi ha poesia per a gairebé tots els gustos al mercat editorial, però potser hi trobem a faltar dues opcions estètiques entre les possibles: la poesia estrictament popular, política, satírica, amorosa o pornogràfica, feta per autors actuals, per una banda. I de l'altra, la poesia de gran treball, de maceració, que rebutja la immediatesa i aposta per donar un fruit que es vol acostar a allò que, innocentment, anomenem perfecció. Una poesia que no defuig de continuar aquella vella obsessió d'alguns poetes (Carles Riba o Andreu Vidal com a exemples) per fer alguna cosa nova amb la seva escriptura.

En aquest segon grup hi podem trobar el poeta Josep L. Badal, un nom que no ha tingut, encara, gaire ressò a la premsa o a internet, més enllà de petites ressenyes —no sempre favorables— que han ocupat un lloc ben discret en els nostres suplementes de cultura.

I, tanmateix, l'efecte d'alguna cosa viva, tèbia, que respira, que ens produeix la lectura dels seus poemes contrasta amb la fredor amb què han estat rebuts fins ara per alguns crítics. En aquestes ratlles intentarem donar un tast d'allò que ens espera rere les cobertes dels seus llibres de poemes.

Vet aquí l'home

Si ens posem estrictament biogràfics, Josep L. Badal va néixer a Ripollet el 1966, es va llicenciar en Filologia Catalana a la UAB, ha publicat una edició crítica de *La novel·la històrica en la literatura catalana* de Maurici Serrahima i Maria Teresa Boada, ha fet ressenyes de narrativa a la revista *Els Marges*, treballa de professor de llengua i literatura a l'educació secundària i, ja com a autor, ha publicat els volums de contes *La casa sense ombra* (Proa, 2000), *Mestres* (Proa, 2005) i la novel·la *El duel* (Proa, 2003).

Però el que més impacta de la seva producció literària és la poesia. Vegem-ho en el primer poema del seu primer llibre, *O pedra* (Proa, 2002):



L'autor al seu estudi de Terrassa

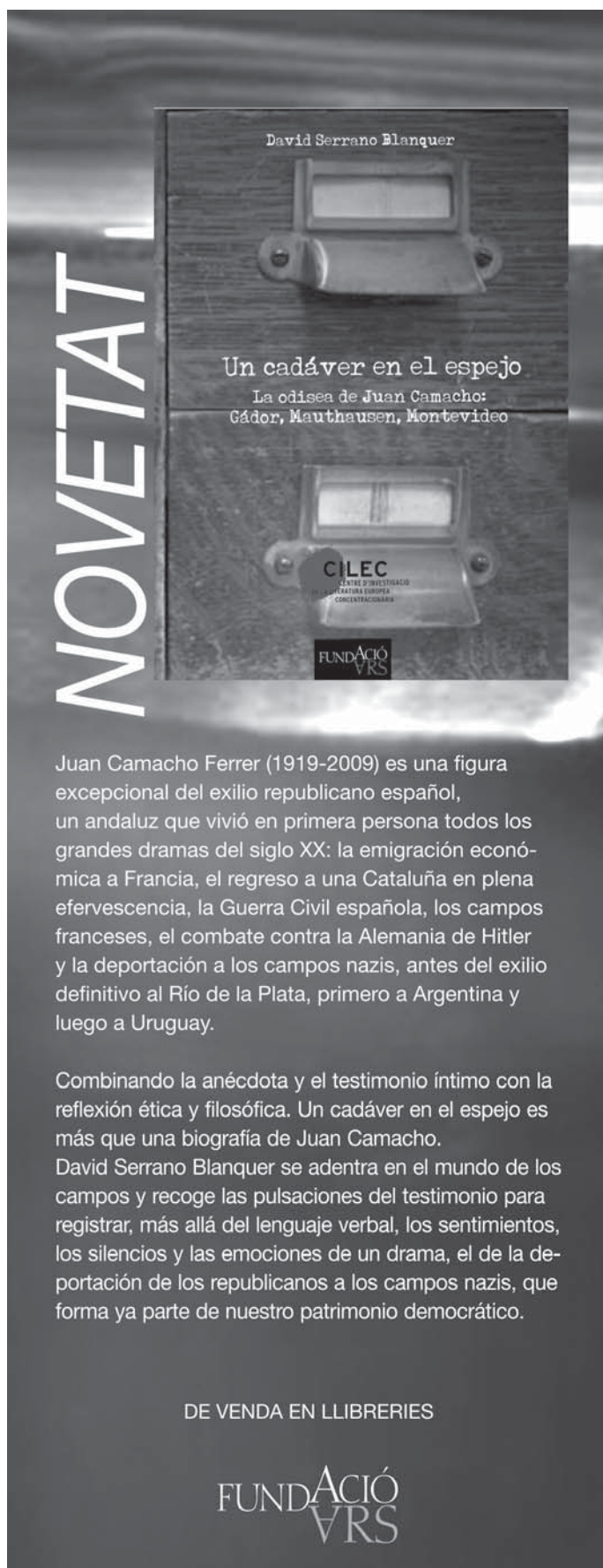
COMIAT

Arriba una fulla de l'alzinar.
Aigua, ara em veus. No sé preguntar.
Com mullaré aquesta saba hivernada,
fàmula tòtila del casal: mare.
Xipolla la rebava com un llavi,
pigota de la llum sobre la molsa.
Un altre alzinar s'espera, arriba.
Ensenya'm, aigua.
I aquest cuir cru de l'arbre de tardor
ennegreix com el peix, la fruita i l'alga:
la callada del gorg i la capçada
a la congesta de llum. El silenci
inèdit. Neda.
No sé preguntar. Qui arriba, aigua?

Aquest és un poema que aglutina moltes de les obsessions d'aquest jove poeta.

Les obsessions

Una qüestió que l'obsessiona és fins a quin punt una persona (o la persona) pot comprendre allò que té al davant (la realitat, o, més concretament, les coses). Badal intenta respondre aquesta pregunta amb un diàleg constant amb la natura, però concretament amb els objectes que produeix la natura (un arbre, un rusc d'abelles, una pedra). I també amb els objectes artificials, els construïts pels humans (un ganivet, un pa, i fins i tot l'escriptura mateixa). Allò que destaca més d'aquesta relació del poeta amb els objectes és l'altra obsessió de Badal: què en podem fer, del llenguatge?



Juan Camacho Ferrer (1919-2009) es una figura excepcional del exilio republicano español, un andaluz que vivió en primera persona todos los grandes dramas del siglo XX: la emigración económica a Francia, el regreso a una Cataluña en plena efervescencia, la Guerra Civil española, los campos franceses, el combate contra la Alemania de Hitler y la deportación a los campos nazis, antes del exilio definitivo al Río de la Plata, primero a Argentina y luego a Uruguay.

Combinando la anécdota y el testimonio íntimo con la reflexión ética y filosófica. Un cadáver en el espejo es más que una biografía de Juan Camacho.

David Serrano Blanquer se adentra en el mundo de los campos y recoge las pulsaciones del testimonio para registrar, más allá del lenguaje verbal, los sentimientos, los silencios y las emociones de un drama, el de la deportación de los republicanos a los campos nazis, que forma ya parte de nuestro patrimonio democrático.

DE VENDA EN LLIBRERIES

FUNDACIÓ
VRS

Una mica d'història

Després del *Tractatus logico-philosophicus* (1921) de Ludwig Wittgenstein, i després de totes les crisis que la literatura occidental ha patit durant el segle XX (dadaisme, textualisme, anti-poesia, postmodernisme) els poetes que han volgut tirar endavant una obra sòlida i duradora han hagut de plantejar-se molt seriosament què n'han de fer, del llenguatge. En el cas de la poesia catalana, J. V. Foix l'eleva i en fa un monument, és a dir, decideix no evidenciar la crisi, sinó que la utilitza per a escriure de la manera més perfecta que pot. En canvi, Joan Brossa decideix fer el contrari: posar en evidència, com més clarament millor, la separació extrema entre allò que diem i allò que hi ha al davant, fins al punt d'afirmar que només podem veure allò a què podem posar nom (seguint Wittgenstein). Una opció radicalment contrària és la d'Enric Casasses, que decideix no abandonar la idea que, encara avui dia, la persona pot tenir un contacte íntim amb la natura i amb la realitat. De fet, Casasses es declara contrari a Wittgenstein i continua la tradició de la poesia romàntica del segle XIX (i la del XX: Agustí Bartra i Joan Vinyoli).

I què fa Badal?

Badal es declara contrari a utilitzar la paraula amb qualsevol finalitat mitjançant la qual hom només vulgui *mostrar-se* com a poeta. No li agraden els *poetes-paó*, que despleguen la cua per fer-se importants. Una de les seves veritats més repetides és que cal eliminar el "jo" del poeta per tal de fer parlar les coses per elles mateixes. En aquest sentit, reivindica una escriptura sense metàfores i, si pot ser, sense símbols. I sense mètrica tradicional, i sense rima. Tot i que acostuma a aconseguir això en la majoria dels seus poemes, a vegades se li escapa el símbol o la metàfora. Potser sense voler, però hi són. De tant fer parlar les coses per elles mateixes, els lectors podem arribar a veure com les coses (a través del nostre autor) acaben per ser símbols d'altres.

Vet aquí la trampa de l'escriptura (la trampa del llenguatge), que Badal coneix perfectament i prova d'evitar. Si decidim parlar sobre alguna cosa, ràpidament les paraules, amb certa mala fe, voldran prendre el lloc de la cosa de què parlem. Per això, en el seu primer llibre, *O pedra*, Badal s'esforça a no parlar dels seus sentiments, de les seves opinions, de la seva visió del món. De fet, tot el llibre insisteix a donar informació aparentment bàsica, no marcada, gairebé òbvia, dels objectes de què parlem. Vegem-ho en aquest poema de *O pedra*:

GANIVET

Aquí hi jeu
la dona que ha cridat.
El crit de l'elefant:
perd el fill i fa os.
La pedra no fa llosa.

La niña Mari Cruz
escampa el vinagre.
Llepava el Cola-Cao
a la cullera.
Un ganivet no talla.

Així, gairebé tots els poemes de *O pedra* només descriuen, sense intervenció evident de l'autor. Però amb una profunditat que Badal ha sabut recobrar per a les experiències i els objectes més quotidians.

Aquesta operació de donar la paraula als objectes, més que al "jo", Badal també la porta a terme amb les persones, normalment les persones que ell coneix o ha conegut. Sovint apareixen citades per les seves pròpies paraules, per tal que els lectors puguem fer-nos una idea d'elles per allò que eren o feien, més que pel record del poeta. Badal s'esforça a no fer d'intermediari entre la matèria poètica i nosaltres. No vol imposar-nos una visió concreta del material amb què tracta.

Un pas més enllà: el llibre (Blanc)

Vuit anys després del seu primer llibre de poemes, Badal ha publicat un segon llibre, amb un títol poc convencional, entre parèntesis: *(Blanc)* (Cafè Central / Eumo, 2010). Ha anat un pas més enllà en la seva proposta radical d'eliminar el poeta del poema. Amb una construcció cada cop més trencada, plena de juxtaposicions, tant sintàctiques com lèxiques, el llibre ofereix un repte als lectors dels llibres de versos més habituals al mercat. A part d'escriure gairebé tot el llibre de poemes en prosa, Badal va més enllà en la *provocació* i acaba fent una taxonomia ben àmplia de tipus de planta, de tipus de fruit, de tipus de mineral, de tipus d'animal. Emportat per l'obsessió per descriure les coses com si es tractés d'un novel·lista realista del segle XIX, ens ofereix, minuciosament explicats, tot tipus de materials, plantes i animals. És una operació que Xavier Lloveras, en certa manera, va portar a terme al seu llibre *Les illes obstinades* (Proa, 1987). Però a *(Blanc)* Badal ens fa evident la seva passió per la materialitat, per tot allò que ens permeti fugir de l'estricta verbositat d'altres tipus de poetes.

Però Badal no s'està de donar una dimensió espiritual al seu llibre. Dins la seva contínua construcció de sentit a través dels textos, hi anem descobrint elements tan filosòfics com l'oposició-complementarietat entre art i vida, la utilitat de la vida humana i, sobretot, l'Etern Retorn. Aquesta idea, que Nietzsche va treure de l'oblit tot rescatant-la dels filòsofs grecs, i que Albert Einstein va formular com a energia que ni es crea ni es destrueix, Badal la utilitza com a eina de coneixement d'un mateix. Ens recorda que estem fets de matèria, que el nostre llenguatge funciona gràcies a les transmissions elèctriques i químiques del nostre cervell, que no podem existir fora del nostre cos i que, evidentment, haurem de morir i transformar-nos en una altra cosa, en altres materials.



Els dos llibres de poesia de Badal

Una lliçó d'humilitat

Finalment, hem arribat al sentit moral d'aquests primers llibres de poemes de Josep L. Badal. Sense religió, sense creences esotèriques, i només amb literatura (molta literatura), aquest poeta de Ripollet ens dona una lliçó de la més intensa humilitat. Tal com ens diu Brossa ("Mira't a fons, afirma sempre el que és / i aprèn amb seny que no pots fer res més"), les nostres paraules poden traïr el que som o el que podem ser. Potser si tornem a mirar, amb els ulls de quan érem infants, les coses del nostre entorn més immediat podrem iniciar el camí cap a una curació de la nostra bogeria postmoderna.

Oscar Rocabert (Sabadell, 1975) és llicenciat en Filologia Catalana per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha publicat poesia (*La mandonguilla*, *Sonets*, *Hi ha pus res*, *Però jo ja no sóc jo i Fia: un poema*) i crítica literària a *Barcelona Review* i *L'Actual de Castellar*. Durant els anys 2003-2009 va fer més de vint recitals amb la guitarrista Maat i Fontanet, dins del duet *Víctima i botxí*. Manté el blog *Els crits escrits* (critsescrits.blogspot.com).

Week &

Weekend Sabadell
Agenda cultural setmanal



subscripció
gratuïta a

www.weekand.net